

In het oktober-nummer van 1961 (blz. 1299) werd deze prijsvraag van de Koninklijke Verbonden Nederlandsche Watersport Verenigingen aangekondigd. De mededingers moesten een lijnentekening van zo'n schip van het Verbond betrekken en hiervoor de verbouwing ontwerpen. De gegevens van de oorspronkelijke tjalk waren lengte 14,55 m, breedte 3,30 m, holte 1,05 m, diepgang 0,62 m, zeiloppervlak 58 m². De commissie, die door het Verbondsbestuur werd aangewezen om de tien ingekomen ontwerpen te beoordelen, bestond uit de heren J. K. Gipon, Mr. Dr. T. Huitema en B. van Kampen. Deze commissie kende een derde prijs van f 125 toe aan het ontwerp *Frouwina* van J. F. Roukema te Delfzijl en drie eervolle vermeldingen, elk vergezeld van een aanmoedigingspremie van f 75 aan de ontwerpen *Alcyon* van E. H. Bon te Recife (Brazilië), *Swaentje Cornelia* van Jaap Bleeker te Amsterdam en *Twee Gebroeders* van J. H. Smith te Bergum. De overwegingen van de commissie, die tot dit besluit hebben geleid laten wij nu volgen. - REDACTIE

19

Ontwerpen verbouwing tjalk

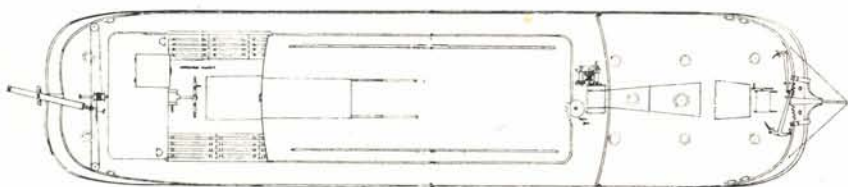
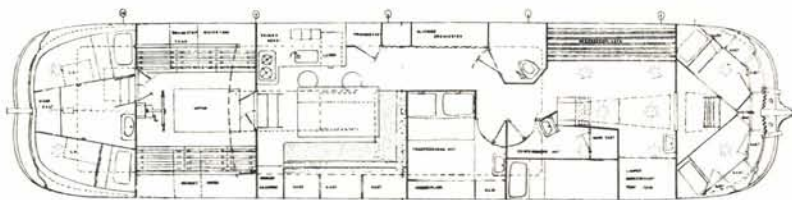
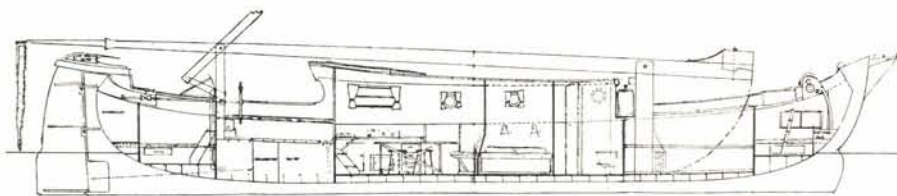
DE commissie neemt gaarne de wens van een der inzenders op deze prijsvraag over, namelijk, dat zij inderdaad evenveel plezier aan de beoordeling heeft gehad, als de inzender aan het gereedmaken van zijn ontwerp. Toch is de commissie in het algemeen van oordeel, dat geen van de ingezonden ontwerpen geheel bevredigend kan worden genoemd. Sommige ontwerpen vertonen een zodanig bijzonder karakter, dat deze niet kunnen worden beschouwd als een algemeen bruikbaar plan voor een tjalkzeiljacht voor de binnenwateren, geschikt om daarmee met zes personen langere tochten te varen. Er zijn enkele kunstzinnig uitgevoerde ontwerpen bij, maar één van de commissieleden kreeg van één van deze ontwer-

pen reeds koude rillingen bij de gedachte te moeten varen met een schip, dat maar liefst 28 grote ramen vertoont.

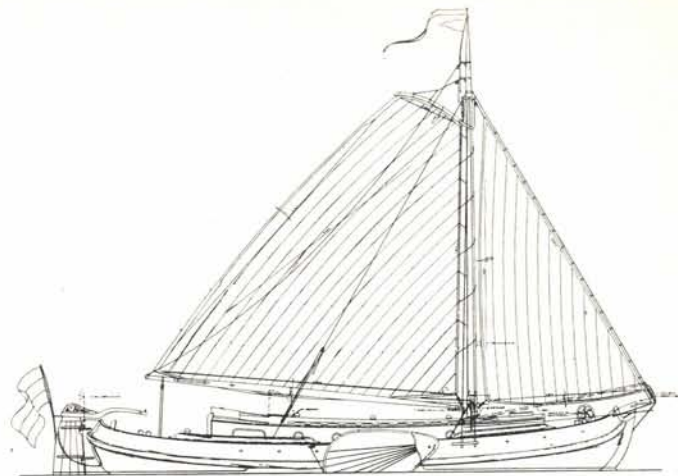
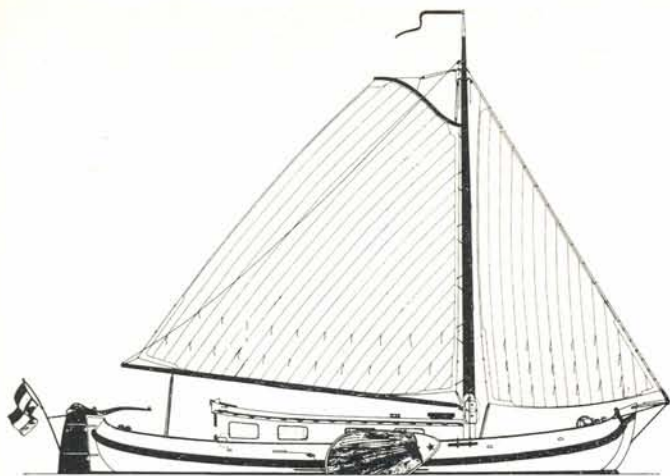
Hoewel dit ontwerp zeer origineel is en beslist goede kanten heeft is alles te bijzonder en te schetsmatig aangegeven. Hiervoor kan mede door het uit louter grote ramen bestaande paviljoen, zeker geen hoge waardering worden gegeven. Het is opmerkelijk, dat in geen enkel ontwerp lenspompen zijn aangegeven, hoewel deze in schepen met een zo vlakke bodem en veelal met onder dek strijkbare mast toch zeker nodig zullen zijn. Verwonderlijk is het ook, dat geen van de ontwerpen in alle hoofdonderdelen, als inrichting, dekplan, motorinstallatie en zeiltekening, geheel aanvaardbaar is. Bij de één hapert het aan de motorinstallatie, die vaak geheel ontbreekt, bij de ander is de zeiltekening het zwakke punt, bij een derde het dekplan, en zo meer. Vele ontwerpen hebben ook een aan de achterzijde geheel gesloten schroefraam, zodat de schroefas daar niet getrokken kan worden.

In verband met de talrijke onvolledigheden in de ontwerpen, waarbij vele ontwerpers zich niet hebben gehouden aan de algemene voorwaarden, dat een schip voor de binnenwateren moest worden aangegeven, heeft de commissie gemeend slechts aan één ontwerp een prijs toe te kunnen kennen. De commissie is van oordeel, dat een eerste of tweede prijs hiervoor te hoog gewaardeerd zou zijn, maar dit ontwerp vertoont toch zoveel goede punten, dat dit in het algemeen het meest aanvaardbaar kan worden genoemd.

Dit ontwerp, de *Frouwina*, onderscheidt zich door bijzonder goed tekenwerk. Het inrichtingsplan wordt goed verantwoord en bruikbaar geacht, al zijn de grootste gewichten daarbij

Inrichtings- en dektekening Tjalkjacht *Swaentje Cornelia*, ontwerp Jaap Bleeker, Amsterdam; schaal 1 : 140.

61

Zeilplannen van de prijsvraagontwerpen Swaentje Cornelia, Alcyon, Twee Gebroeders, alle drie met een eervolle vermelding en Frouwina, derde prijs. Schaal 1 : 200.

Twee Gebroeders: grootzeil 46,80 m², fok 21,70 m², zeiloppervlak 68,50 m².

Frouwina: grootzeil 42,00 m², fok 17,50 m², zeiloppervlak 59,50 m².

Swaentje Cornelia: grootzeil ca. 39,50 m², fok ca. 20,60 m², bezaan ca. 13,50 m², zeiloppervlak ca. 73,60 m².

Alcyon: grootzeil 58,70 m², fok 23,59 m², kluiver 16,20 m², zeiloppervlak 82,20 m².

Prijsvraag Ik tot zeiljacht

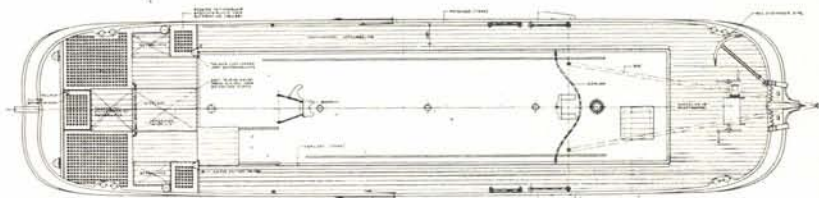
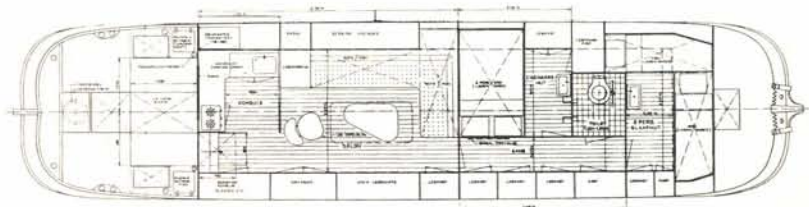
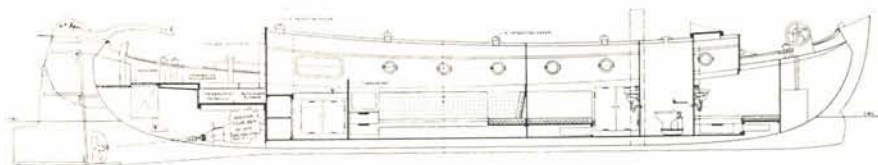
alle aan bakboord geprojecteerd en geeft de stuurboordzijde slechts een gang en kastjes aan. De plaats van de kombuis is goed gekozen. Deze ontvangt veel licht door het grote raam in het kajuitschot. De commissie betwijfelt het echter of dit licht voldoende naar de daarvóór gelegen, met een half-hoog schot van de kombuis gescheiden, woonkajuit zal doordringen. Hier was een schijnlicht op het kajuitdek boven de tafel op zijn plaats geweest. De eet-tafel in de kajuit zal voor gebruik door 6 personen zeker groter moeten zijn, terwijl dan ook nog een paar krukjes moeten worden bijgeschoven. De lucht- en lichtvoorziening in de slaapruiden laten te wensen over. Deze zijn bijzonder slecht in de toiletruimte. Hier zou een klein schijnlicht beter op zijn plaats geweest zijn. Het is de commissie niet duidelijk hoe de ontwerper zich de afvoer van de wasbakken heeft gedacht; op de tekening eindigen deze afvoeren in de toiletruimte en afsluiters zijn daaraan niet aangegeven.

Betreffende de constructie is de ontwerper zeer duidelijk en goed geweest. Bijzondere zorg werd besteed aan de motorinstallatie. De geprojecteerde Perkins 4-99 M dieselmotor is juist gekozen. De afvoer en toevoer van lucht in de motorruimte is goed verzorgd. De plaats van de accu's vindt de commissie minder juist, omdat lange bedrading moet worden vermeden (stroomverlies!). De inrichting van de stuurkuip kan geen waardering vinden. De ontwerper heeft kennelijk geen wijziging willen brengen in de oorspronkelijke helmstok, waardoor de stuurman nu erg hoog en onbeschermt staat en tijdens 't sturen moeilijk houvast kan vinden. De kleine verdiepte stuurkuip is hierdoor ook wat klein voor de overige bemanning. De commissie is van oordeel, dat de lange, tot

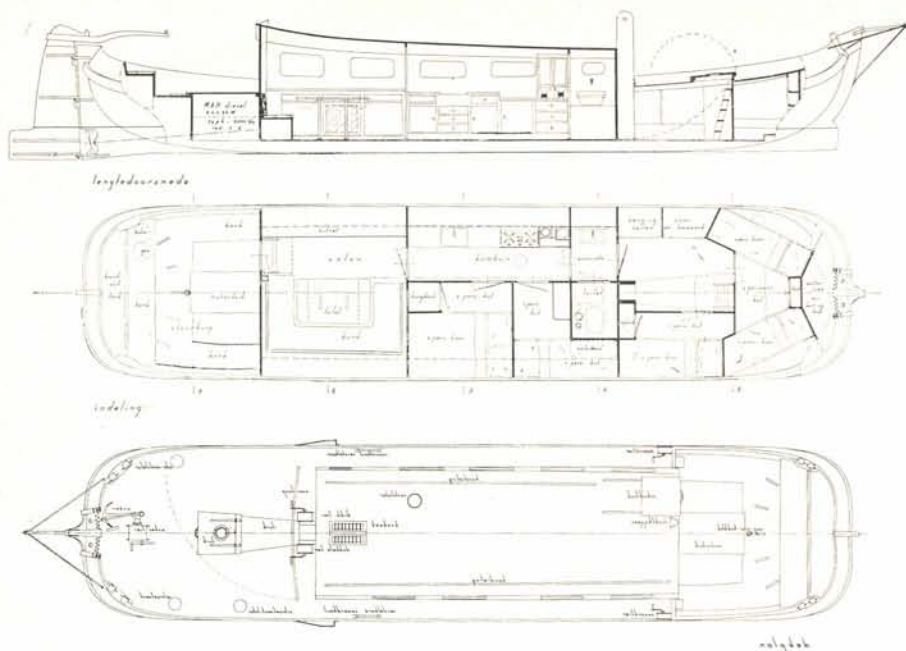
voor de mast doorlopende kajuitopbouw minder juist is. Strijken van de mast met bokkepoten is moeilijk, terwijl de overloop van de fokkeschoot niet ver genoeg naar de zijden van het schip kan worden gebracht, zodat de fok er niet goed bij kan staan. Deze overloop vertoont overigens ook een veel te sterke bocht, zodat het overgaan van de fok steeds moeilijkheden zal geven. Het zeilplan is gehouden, zoals dit op de oorspronkelijke tekening was aangegeven. De ontwerper heeft daarmee kennelijk geen raad geweten en liet de fouten onverbeterd. Ook laat hij de schoothoorn van het grootzeil in de lucht vastmaken; geeft wel een inrichting van de smerreep aan, maar plaatst

de klampen daarvoor op de verkeerde plaats aan de zeilboom. De inrichting voor het strakhouden van het want bij het maststrijken doet vreemd aan; waarom geen onderdeel van het want gemaakt?

Opvallend bij dit ontwerp is de goede plaatsing van de navigatielichten. Daaraan hapert bij andere ontwerpen wel het één en ander. Het kleurenschema kon in de ogen van de commissie geen onverdeelde waardering vinden; een zwarte romp met groen berghout en

Inrichtings- en dekkening Tjalkjacht Frouwina, ontwerp J. F. Roukema, Delfzijl; schaal 1 : 140.

verder nog grijs doet voor een jacht wel somber aan; wat vrolijker kleuren waren beter op hun plaats geweest.

Hoewel de commissie op dit ontwerp wel wat heeft aan te merken, zoals uit het bovenstaande blijkt, is er toch zoveel goeds in, dat de commissie de Frouwina met een goede 3e prijs wil belonen.

Behalve het hiervoor besproken ontwerp, zijn er nog drie inzendingen, die verschillende goede punten vertonen. De commissie wil deze drie ontwerpen, de Alcyon, de Twee Gebroeders en de Swaentje Cornelia, in volkomen willekeurige volgorde genoemd een eervolle vermelding toebedelen en het werk daarvan met een aanmoedigingspremie belonen.

Het ontwerp Twee Gebroeders maakt op de commissie een rustige en evenwichtige indruk. Het kleurenschema wordt voor een jacht goed gevonden, al kreeg dit van één van de commissieleden de bemerking, dat het

zeer besmettelijk is. Voor het zeilplan werd het oorspronkelijke plan gehandhaafd, zij het dat enige verbetering en aanvulling van liertjes worden gegeven. Dit ontwerp is ook het enige, dat zwaardliertjes aangeeft. Hoewel in de beschrijving vermeld is, dat de mastvoet is verzaard met een contragewicht, is daarvan niets aangegeven.

Ook in dit ontwerp is de overloop van de fok slecht van vorm en te kort. De inrichting van dit ontwerp heeft het kenmerk van eenvoud en degelijkheid waarbij een sterke „privacy” is doorgevoerd. Deze inrichting wordt echter door de commissie te hokkerig en te ouderwets gevonden. De slaaphut geheel voorin ontvangt bijvoorbeeld nergens licht en lucht. Het was beter geweest deze inrichting wat meer open te houden, vooral in het vooronder. De kombuis wordt wat te smal en te laag gevonden; 1,70 m hoogte in de kombuis lijkt ook niet te veel om daar langere tijd te verblijven. De gedachte van

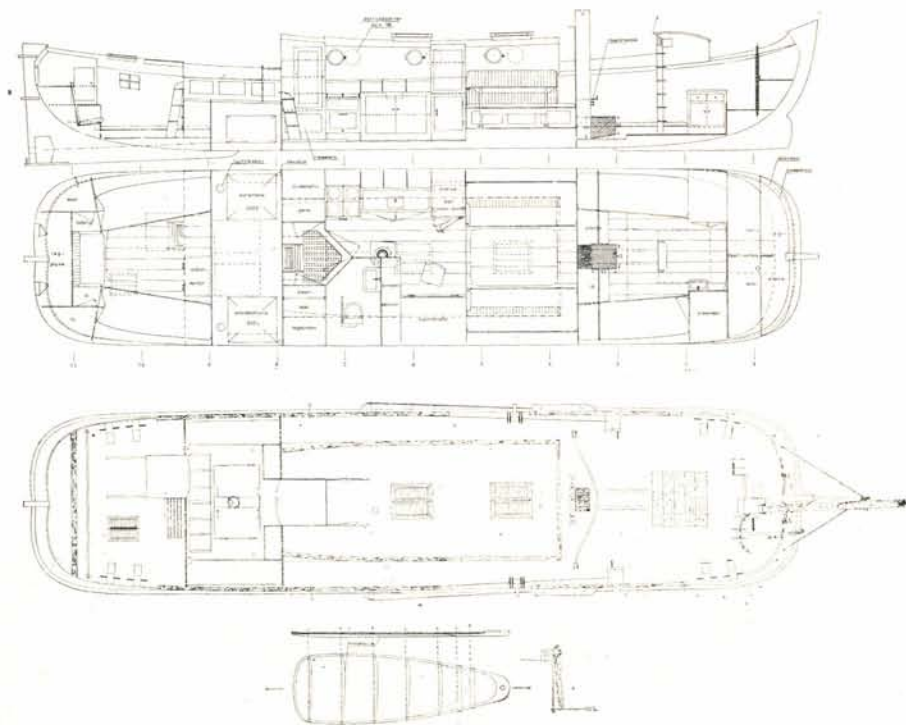
wegdraaiende ramen wordt bekritiseerd, omdat dit lekkage zal geven. De salon lijkt bruikbaar en gezellig ingericht. De tafel (1,35 x 0,85 m) is te klein voor 6 personen. De stuurkuip is hokkerig ingedeeld; de grote motorkast neemt te veel ruimte in beslag, terwijl het twijfelachtig is of deze kuip zelflozend kan zijn. De 50 pk M.A.N.-motor is van zeer voldoende kracht om dit schip, ook in wat moeilijker omstandigheden, voort te bewegen. Het is echter niet mogelijk deze motor in de toegelaten ruimte onder te brengen. De commissie is van mening, dat dit ontwerp goed uitvoerbaar is, maar: te hokkerig en te ouderwets en het kan in vele details nog aanmerkelijk worden verbeterd. De commissie wil dit ontwerp geen prijs toekennen, maar wel een eervolle vermelding geven en belonen met een premie voor het geleverde werk.

Het ontwerp Swaentje Cornelia is in het algemeen goed en bruikbaar. Tekentechnisch laat het echter wel te wensen over. Dit ontwerp toont een tweemaster, die door deze optuiging bij één der commissieleden geen genade kan vinden, omdat daardoor het karakter van de tjalk wordt aangetast. In het algemeen vindt de commissie echter, dat desondanks toch het voorkomen van een binnenvaartschip is behouden en deze optuiging ook zekere voordelen biedt. Typisch is hierbij, dat de grote mast zonder wanten gevaren wordt, maar de druilmast wel is gestaagd. De inrichting van Swaentje Cornelia geeft een nogal overladen beeld te zien; er zijn 6 slaappleaatsen voor volwassenen en 2 kinderkoaien, hoewel slechts 6 slaappleaatsen werden gevraagd. Overigens doet het ontwerp van de inrichting meer artistiek dan bruikbaar aan.

Bij het binnenkomen in de kajuit lopen we tegen de tafel aan (afstand tafel-trapje is slechts 35 cm). We gaan naar bakboord en schuiven tussen tafel en aanrecht door (doorgang 40 cm). Hier maken de twee krukjes die doorgang ook niet beter. Zonder twijfel is de grote tafel met de hoekbank geschikt voor 6 personen, maar waar de overige 2 dan moeten zitten eten is een raadsel.

De plaatsing van de oliegoedkast en de bergplaats voor de zwemvesten is wat ver van de kajuitingang verwijderd. De olieassen behoren te hangen waar een boeken- en kaartenkast is getekend. De tweepersoonshut aan stuurboord lijkt wat al te klein; als daarin iemand zich aan het verkleeden is, kan niemand er meer bij.

De daar tegenover aan bakboord geprojecteerde w.c. staat op de goede plaats, maar het gegeven toilet is slechts geschikt voor zeer kleine kinderen. Dit is ook te zeggen van de geheel voorin getekende kooien. Ook dit ontwerp geeft niets over de motorinstallatie, al is het naar achteren open gehouden schroefraam beter, dan het geslotene bij andere ontwerpen. Fout is beslist, dat de ontwerper de hak van het roer

Boven: inrichtings- en dektekening Tjalkjacht Twee Gebroeders, ontwerp J. H. Smith, Bergum; schaal 1 : 140. Onder: inrichtings- en dektekening Tjalkjacht Alcyon, ontwerp E. H. Bon, Recife (Brazilië); schaal 1 : 140.

Tjalkjacht verbouwd naar het ontwerp van Jaap Bleeker, overeenkomend met de Swaentje Cornelia, welk ontwerp eervol werd vermeld.

heeft gehaald; dit is voor een zeilschip op de binnenwateren niet verantwoord. Het is door de vele bemerkingen, die de commissie op dit ontwerp heeft, dat het niet voor een prijs in aanmerking kan komen, maar de commissie vindt een eervolle vermelding wel verantwoord en wil het goede in dit ontwerp honoreren met een premie.

Wanneer we besluiten met het ontwerp *Alcyon*, dan is daarvan in hoofdzaak te vermelden, dat de ontwerper in de eerste plaats een zeilschip weergeeft. Hij bracht hierop een groot zeiltuig aan, dat met 82,2 m² wel aan de grote kant is voor veilig en gemakkelijk toevaren. De bijzonder forse en lange kluiverboom zal niet gemakkelijk hanteerbaar zijn. De flinke kluiver is veel te hoog in de schoot, waardoor de kluiverschoot belemmerend zal werken voor de fok. Het zijaanzicht van het schip is door het verhoogde boeisel minder fraai geworden, vooral, omdat de einden lelijk afgewerkt zijn. Waarom is de oorspronkelijke lijn van het boeisel niet behouden en is een afzonderlijk boord opgezet? Het bijzonder ronde dek van het paviljoen lijkt onbruikbaar. De overloop van de zeilschoot is daardoor buiten bereik, evenals de achterborders. Deze borders worden weinig fraai gevonden. De vorm van de kajuitopbouw is kistachtig met de rechtopstaande zijden, die alleen in het achterste gedeelte wat zijn omgehaald. Wanneer de kajuitwanden schuin staan, kan het thans zeer brede gangboord wat smaller worden ten gunste van de binneninrichting. De vorm van de overloop voor de fokkeschoot is niet juist; deze moet ook verder naar de zijden van het schip lopen. De inrichting van *Alcyon* wordt wel bruikbaar gevonden. Het voorportaalje wordt vooral bij één van de commissieleden hoog gewaardeerd. De doorgang door de kombuis lijkt echter wat bekrompen, waarbij het voor de kok(kin) niet prettig is, dat hij (zij) de deur van het voorportaalje tegen zich aan krijgt, wanneer aan het fornuis wordt gewerkt. De plaats van de kaartentafel is wat ver van de stuurkuip verwijderd. Het wordt als een gróte fout gezien, dat geen doorgang van de kajuit naar het vooronder aangegeven is. Wanneer in de kombuis brand ontstaat, is ieder, die in de kajuit verblijft, volkomen opgesloten; bovendien moet men altijd van het vooronder, dus ook 's nachts, buitenom naar het toilet. Het is niet duidelijk hoe de ontwerper zich de doorgang van de mastvoet in het vooronder denkt. Daar staat een trap in de weg en zal ook een gedeelte van het voorondershot en luikhoofd moeten worden weggenomen bij het strijken van de mast. Er zit veel goeds in dit ontwerp, maar er zijn toch te veel fouten om een prijs toe te kennen, temeer, omdat niets is aangegeven omtrent een motorinstallatie. Een eervolle vermelding lijkt de commissie beter op zijn plaats, waarbij het goede werk met een premie wordt beloofd.

Voor de commissie
J. K. GIPON

De Uitzicht

Het kanaal tussen de Elbe en de Weser is voor de scheepvaart vrijgegeven. In de tweede helft van september, zo bericht het Duitse blad „Boot- und Schiffbau“, werd de scheepvaartweg, nadat de zwaarste werkzaamheden aan het Bederkesa-Geeste-Kanaal beëindigd waren, voor nagenoeg alle binnenscheepvaart officieel opengesteld. Verwacht kan worden, dat dit Elbe-Weser-kanaal, waarvoor 35 miljoen werd uitgetrokken en dat oorspronkelijk bedoeld is als afwateringskanaal voor de „matte driehoek“ tussen de grote rivieren, een druk bevaren kanaal gaat worden.

Het Maritiem Museum „Prins Hendrik“ te Rotterdam geeft weer twee Kerst- en Nieuwjaarskaarten uit naar werken in eigen bezit. Het formaat is 12 bij 17 cm, de kaart is dubbel met op de voorkant de reproductie waarvan de titel in Nederlands en Engels op de linkerbinnenkant is vermeld. De rest is onbedrukt gelaten voor het schrijven van Kerst- of Nieuwjaarswensen.

De gekleurde kaart (I) is naar een schilderij van J. H. Koekoek en vertoont

het koopvaardijfregat *De Colonist* uit het eerste kwart der negentiende eeuw. De zwart/wit kaart is naar een tekening van P. A. Blauw en geeft een Oost-Indiëvaarder en een lichter uit omstreeks 1800 weer. De prijzen zijn f 0,45 en f 0,35 per stuk met inbegrip van een gegomde enveloppe, waarbij nog de verpakking en port komen, die tot 5 kaarten f 0,15 tot 10 kaarten f 0,25, tot 50 kaarten f 0,70 en tot 100 kaarten f 0,90 bedragen. Het postrekeningnummer van het museum is 41 54 68.

In het Duitse kanotijdschrift „Kanuspport“ van 1 november 1962 wordt beschreven hoe een haai een zeilende opvouwbare kano aanviel en vernielde. Een van de opvarenden werd in zijn been gebeten, maar wonder boven wonder verdween de haai zonder verder onheil aan te richten. Het voorval vond plaats aan de Côte d'Azur ter hoogte van Toulon waar drie eilanden voor de Franse zuidkust liggen: Porquerolles, Port Cros en Isle du Levant. De kanovaarders werden door een Frans jacht gered.

Het schijnt dat de laatste tijd meer en meer drie tot vier meter lange haaien voor de Franse en Italiaanse Riviéra gesignaleerd worden.